

KISPRÓZA

KOPECZKY LÁSZLÓ

KAPITULÁCIÓ

(a „letésem a lantot” nótájára)

Ütközeteket megnyertem, de a háborút elvesztettem.

... „Vannak épkézláb passzusok, spontán fordulatok opuszában, de az egész együtt, szar.”... *Idézet Wolf Vilmos kerületi műbíráló tanulmányából; a: „Mi és Lópataki László”-ból. (LATOMÁSOK, márciusi szám)*

Feltétel nélküli toll-letétel június 7, hainali háromkor.

Színhely: az AUREOLÍRA kiadó központi könyvsátora.

Az Írószövetség részéről megfigyelőként részt vesz Beák-Délics, valamint a FOSZ (Fordítók Országos Szövetsége) titkára.

A győztes egyesült SZMD (szerkesztők, műbírálók, dramaturgok) küldöttsége háromtagú.

Lópataki László két fő. (tudathasadás)

*

Hajnali köd, szemerkélő eső.

Lobog a kandallóban a tűz.

Jóleső meleg árad lángoló kézirataimból.

Nem engedhetem meg, hogy illetéktelen kezekbe kerüljenek. (lektor, rovatvezető) Bennük egy alighosszú élet mindent titka, fura szerkezetem részletes leírása mutatókkal, a belső elégsű gondolatok vegyi képlete. Ha perfektuálni tudom ezt a konstrukciót, a szemben álló felek örökre rácsavarozhatnák töltőtollukra a kupakot!

Lámcsak, megint felbuzog bennem a feneketlen gőg, amely elöntött, valahányszor fenekemre húztak.

Küzdeni nem tudtam, csak fájni, a legkisebb sérelemre is.

Pedig én is, mint minden gyermekkocsiját kinőtt polgár, élhettem volna az adott alkalommal.

Fehér papír . . . golyóstoll — Hajrá, szárnyas csikó!

Szégyenkezve gondolok rá, hogy egy ideig még diktafonra is gyűjtöttem.

Meglehetősen szorgalmas voltam, ámbar ebben a mesterségben, amit meg lehet tanulni, nem ér semmit.

Jeleneteket rendeztem a Múzsának, hogy másokat is kegyeiben részesít.

Hogy csókolt ez a nő!

Hol egy tiszta papír, le akarom rajzolni!

Szálltunk, szálltunk a magasban . . .

Vad, búbajos táj alattam,

Jaj, miféle titkot rejt ez?

S én mégsem kutattam,

Mert biztos voltam abban,

Drága illó ihlet,

Ha érintem,

Szertefoszlik minden,

Mert leejtesz.

Tűzbe jöttem, de megy a tűzbe ez is!

Lángokban szerettem mindig is gyönyörködni, hiába intettek paránykoromban, hogy éjjel majd bepisálok az ágyba.

A láng: muzsika. Legdallamosabb a gyertyaláng. Négy-öt gyertya: kamarazene. Le nem vettem volna a szemem csonkig a fordított szív alakú lobogásról. (közepén pici piros parázs)

Éjjel aztán, hogy álmom feltépődött, riadtan tapogattam magam alatt a lepedőt.

„Föld! . . . Föld! . . .” — kiáltottam boldogan, s azzal a tudattal szenderedtem el, hogy különös kegyvel megáldott lángnéző vagyok.

Íme, a vers elhamvadott . . .

Most már makulátlan tiszta papirosokat hajigálok a tűzre.

Boldog irodalomban ezt nevezik megelőzésnek.

A derengésben felharsan a karneváli papírtrombita (ezen meg a konfettin gazdagodott meg az Auroelíra, nem az irodalmon!)

Utolsó pillantás a csatatérre.

Készen vagyok! . . . Mehetünk . . .

*

Katonásan döngenek lépteim.

Kakasok riadnak fel. („Ez már hajnal?”)

A sátor-tábornok tiszteleg, és jelt ad, hogy beléphetek, de mikor az asztalhoz telepednék, diszkrétén köhint.

Érkezik az SZMD különítmény és komoran helyet foglalnak tagjai, anélkül, hogy pillantásra méltatnának.

Diszkrétan köhintek, a sátorkari vezér vállát vonogatja.

Felolvassák az Írószövetség táviratát: Beák-Délics titkárnője nem tudott rezervációt szerezni taxira. Joen gyalog. Kezdjék el nélküle.

Most látom csak: hokedlin fogok ülni.

A megaláztatásoknak még nincs vége.

Felolvassák a tíz pontból álló leszerelési jegyzőkönyvet.

... semmilyen körülmények között, sehol, soha többé ...

... fel kell számolnom támaszpontom a sarki büfében ...

... noteszaim lepecsételik ...

... töprengeni, ábrándozni, révüldözni nyilvános helyen ...

... kártérítés céljából lefoglaltatik ...

... visszafizetni, a két megosztott harmadik díjat ...

... megtarthatom a gyermekvers-fesztivál dicsérfi oklevelét, és az Írószövetség dísztáviratát ötvenedik születésnapom alkalmából ...

Jeges félelem hasít a szívembe.

Ötven év! — Mikor volt az?!!

Mínta ... ebben a pillanatban állnék ott a Négy Bében és olvasom a magyartanárnöknek, Vámosi Olgának „Homage á Arany-omat”:

Toldi Miklós neve,

Valamikor régen,

Mint csillag ragyogott,

Magasságos égen.

Fagyos csend körülöttem. Feleszmélek. A sátor bátor hadfiára nézek. Komoran bólint.

Zsebembe nyúlok kopott, öreg, Pelikánoméért.

Gyengéden az asztalra helyezem.

Peregnek a dobok. (Vagy mi ez a halántékomon?)

Elhomályosul tekintetem.

Önkéntelen mozdulatommal utánakapok Pelikánomnak ... Töltve van ... Magam ellen fordíthatom ...

Késő!

Már zsebre vágják.

Egyedül maradok.

Lerogyok a hokedlira, ráborulok a zöld posztóra.

Postás.

Távirat.

Beák-Délics.

Fejezzék be nélküle. Nem találja a cipőhúzóját.

A HELYETTES

— Szép pár! — súgta mögöttük valaki a folyosón.

Béla megbízóleveléhez kapott, amely ott húzódott meg a szíve táján összehajtogatva. Lopva Erzsikére tekintett, és halkan sóhajtott: — Ez részben igaz . . .

Az ajtó kitarult.

— Nyújtsa a karját — súgta Erzsi.

Méltóságteljesen besétáltak.

— Ide se jövök többet — jegyezte meg Béla.

— Mi az, mi nem tetszik? — kérdezte a menyasszony.

— Az egész . . . Azt hittem elém tolják az anyakönyvet, aláírok és veszem a lépcsőket tizesivel lefelé . . . Lámpalázam van a sok ceremóniától.

Az anyakönyvvezető felnézett paksamétájáról.

— Örkény — Széchy?

— . . . Zárójelben Polyák — egészítette ki Béla.

— Khm . . . Megkaphatnám a felhatalmazást és a belügyi hivatal hozzájárulását?

A „vőlegény” ismét a szívéhez kapott. Egy pillanatig rá is szorította ujjait mellgödrére . . . „Az ördögbe is, mért dobog így?! . . . Nekem itt semmi bajom sem eshet.”

Kisimította a papirost, és letette a szalagdíszes férfiú elé.

— Láthatnám az igazolványát is?

— Bizalmatlan — jegyezte meg Béla, miközben széthajtotta levéltárcáját.

— Hja, akinek a szeme előtt már annyi dráma játszódott le, pesszimistává válik.

Kérdően néztek rá. Elmosolyodott.

— Díszlettervező vagyok a színházban. Az esketés mellékmegbízatás.

— Felkapta az esküszöveget. — Ezt sem tudom fejből? — Körbejártatta tekintetét. — Lehet?

Énekelve és álmosítón olvasott, nem egy színházi szakemberhez méltón.

A menyasszony ki akarta vonni karját, de Béla önkéntelenül megszorította könyökével.

— Shebkhendő khel — szipogta a menyasszony.

— Örkény Valéria Erzsébet, akarja az itt jelen levő Polyák Béla képviselte Széchy Álmos Endrét házastársul?

— Ak . . . igen.

— Polyák Ignác Béla.

— Akarom.

— Várjon! . . . Polyák Ignác Béla elénk terjesztette Széchy Álmos Endre beleegyező nyilatkozatát és a hivatalos jóváhagyását . . . A házasságot ezennel érvényesnek nyilvánítom.

A menyasszony és a „vőlegény” sápadt-veresen pillantott hátra a rokkórusra.

Széchy papa bólintott.

Megcsókolták egymást, majd a nevüket beírták a vastag könyvbe.

— Az igazolvány számát is! — szólta Béla után az anyakönyvvezető.

— Pikkelt rám! — morogta Béla.

— Még órában sem szeretem a kakukkosat — fintorgott a nász-szenárista.

— Maga beszél? Hiszen a szöveget se tudja betéve... — Majd magában dohogva: — Bérösszeadó!

*

— Felugrik hozzánk egy pillanatra? — vont a félre az örömapa.

Béla megvakarta a fejét.

— Megígértem Jucikának, hogy legkésőbb...

— Csak egy pár falat... Egy kis pezsgő... Felteszünk néhány lemezt... — kérlete az örömapa is.

— Nem bánom... De ha Jucika megtudja, hogy lakodalomban voltam — pláne mint vőlegény! — kikaparja a szemem.

— Még nem is a felesége, máris féltékeny! — csóválta a fejét Erzsi.

— Na most szóljon hozzá!

— Nem az én dolgom, de...

— De?

— De vagy leszoktatnám róla, vagy... — S itt összecsatintotta apró cipellője sarkát, és huncutul szalutált a csokorral.

— Ezen, alkalomadtán, ha lesz egy kis időm, gondolkodni fogok — ígérte Béla.

*

Az asztal gyönyörűen meg volt terítve. Béla elégedetten dörzsölte össze tenyerét:

— Polyák Ignác Béla — utánozta az anyakönyvvezető hangját —, óhajtod-e eme gyönyörű őzcombszeletet?... Ó... Ó!... Óhajtom! — vágta rá, és gyorsan leült.

Összecsendültek a poharak.

*

Halkan szólt a muzsika. A menyasszony a „vőlegény” mellére hajtva fejét táncolt.

A násznép szerteszéledt. Csak a kelleténél kissé többet ivó örömapa szundikált a bőrfotelben.

— Szép dolog lehet a házasság — sóhajtott Béla.

— Igen — súgta a menyasszony, és még jobban hozzábújt.

— Terített asztal, tűz a kandallóban...

— Izmos, ölelő karok a válon... Ez olyan megnyugtató.

— Csak az nem megnyugtató — jegyezte meg bánatosan Béla —, hogy Jucika kikaparja a szemem.

A menyasszony felnézett rá. A muzsika elnémult, de ők tovább imbojogtak ütemesen.

— Kár lenne értük... Feketék... Tüzesek.

— Oh, nem mindig... Csak ha az egész mindenség lángokban áll... Simítsa csak meg a homlokom... Jaj, be hűvösek az ujjai...

Az áldottan mosolygó fűrészmalomra, a horkoló örömapára setéség borult.

Béla felkísérte a menyasszonyt az emeletre. Az ajtónál megtorpantak.

Odakint a kakas első hajnali diadalordítása harsant.

— Bejön? — kérdezte a menyasszony.

*

Két hét múlva messzi Merilandban másfél éves szerződésének hetvenedik napját morzsoló Széchy (Álmos) Endre levelet kapott, amelyben ez állt:

Bandikám!

Légy szíves küldjél egy meghatalmazást, hogy Örkény Valéria Erzsébet ellen indított válóperedben képviselhesselek.

Kétségbevonhatatlan bizonyítékaim vannak, hogy megcsal!

Hű barátod: Béla.

Ui. Bővebben, majd ha mindkét szememről leveszik a kötést.

KORNÉL BÁCSI

— Szeretném tudni... szeretném tudni — hümmögött Kornél bácsi —, mért oly lusták a verebek, hogy nem mennek a többiekkel el a nyárvidékre.

Felemelte a hangját:

— Tavaszra már csak egy marék kusza toll, két nagy éhes szem, reszkető csőr marad belőletek... Igen!... És ne tessék a szavamba csivitelni, nézze meg az ember! Míg az én morzsámat eszitek, legalább arra formálhatok jogot, hogy meghallgassatok.

Pocakos kanveréb hintázott a pad végén. Finom, fehér kiflibélfoszlány volt a csőrében. Dühösen rázta a fejét. Nem lehetett tudni, hogy vajjon a foszlány továbbfoszlatásán fáradozik vagy a felesleges beszéd idegesíti.

Mit is mondhatott volna... „De uram, ez e k k e l a s z á r n y a k k a l ? ... Azt hiszi, nem tűztük ezerszer meg ezerszer napirendre, de a többség leszavazta... Az átlagveréb így vélekedik: Itt bújtam ki a tojásból, ezen eresz alatt akarok búcsút mondani az árnyékvilágnak... És

hadd jegyezzem meg, ebben van némi igazság... Különvéleményem van azokról is, akik megfutamodnak a nehézségek elől... Tudja, kire gondolkok, azokra a frakkos atyafiakra..."

Aztán — mindközönségesen — röptüben a fejire pötytyenthetne, az öregúr fekete keménykalapjára.

A levélborította sétányon léptek recscsentek. A madársereg szétfreccsent.

— Szabad, kérem, ez a hely?

— Tessék? ... Ja, hogy a pad... Mért érdekli, kérem?

— Le szeretnék ülni.

— Jaj, bocsánat!... Úgy belemélyedtem a beszélgetésbe... Hogyne! Tessék!... Egy pillanat... Ne üljön le még... Leterítjük az újságot... Tudja, a verebek... Ejnye, hol az újságom?... Létezik, hogy még nem vettem volna meg?

— Miattam ne tessék fáradni. Már ülök.

— Kár... Ha várt volna egy kicsit... Itt kell lennie a zsebemben... Hát ez meg miféle cédula? Nézze már meg, fiacskám. Otthon maradt a szemüvegem. Egy hete hordom a zsebemben. Tegnap este ugyan eszembe jutott, hogy megnézzem elalvás előtt, de nem akartam kimászni az ágyból. Olyan nehezen melegedek fel újra.

— Hát kérem, azt mondja... mm-m... oltják a kutyákat... kedden.

— Az mikor van?

— Huszonharmadikán.

— És ma van — hanyadika?

— Huszonnegyedike.

— És milyen nap?

— Hát természetesen, szerda.

Kornél bácsi jóízűen brummogott.

— Höhő... Szórakozott társaság. Most szólnak már...

— De hiszen azt mondta, hogy már egy hete a zsebében hordja.

— Mikor mondtam?

— Az imént.

— Tényleg?

Hallgattak, nézték a hattyúkat.

— Volt egy diákom. Sehogy sem tudta megtanulni a kettést szépen írni. Egyszer elhoztam ide, s egész délután hattyút rajzoltattam vele. Attól kezdve... De tényleg feledékeny ez a Kutyahivatal. Nekem, uram, öt éve mincsen kutyám.

Botjára, kezefejére helyezte állát.

— Megmérgezték...

Láncánál fogva előhuzigálta masszív ezüstóráját. Hosszan bámulta.

— Bocsásson meg, hány óra? Nálam csak fél öt, de félek, hogy...

— Igen. Háromnegyed hat már.

— Szent isten! Szerdát mondott az imént?

— ... Igen.

— Akkor még ráérek. Fél hétkor kezdődik az előadás a Tribünön. Galapagosz szigetéről. Az pedig jó ötpercnnyire van innen.

— Pardon, azt hiszem, téved. A Tribün — véletlenül nagyon is jól tudom, mert táncolni járok oda — a város túlsó végén van. A Martalics utca 6-ban működik.

— Mióta?

— Három éve.

— Hű, akkor sietnem kell!

— Nem muszáj. Az autóbusz éppen a főkapu előtt áll meg. A 7-es.

— Az a piros?

— Nem. Az a kék.

— Értem... Köszönöm!... Szabadna az újságot... Odaadtam, hogy leterítse... Vagy csak akartam?

*

A kioszk kisablakán belobogtatott egy tízest:

— Tud visszaadni ötvenből?

*

— Bácsikám, a következő busz közlekedik a Tribün felé. Kék színű.

— Elnézést, nekem pirosat mondtak.

*

Kopaszodó fiatalember dühös verseket olvasott fel.

Kornél bácsinak egy arcizma sem rándult meg. Ő a Galapagoszra jött. Neki — s erre pontosan emlékszik — pénteket mondtak. Sajnos az újságban nem nézheti meg, mert az autóbuszban feledte.

— Ki ez a fiatalember? — kérdezte sűgva a szomszédjától.

— Nem viccelődünk, öreg fiú! — sziszegte villámló szemekkel gyönyörű ajkai közül a szőke leány. — Ficánkolkunk, nem férünk a bőrünkben, aztán nyafogunk, ha jön a pici-pacsi! Együtt kellett volna kihalniok az őshüllőkkel!

Az „őshüllőkre” Kornél bácsinak felcsillant a szeme, de tovább kérdezni már nem tudott, mert a fruska dühösen elfordította a fejét.

Fütyülve, széket rugdosva áradtak ki a fiatalok.

Kornél bácsi egyedül maradt a nagy teremben. Előrebotorkált, és néhány sorral közelebb a pódiumhoz elfészelt.

Eloltották a villanyokat.

— Valószínűleg elhalasztották Darwin mestert és a dipókat — hümögött a sötétben. Alig találta meg az ajtót.

A fogason már csak egy árva kabát lógott.

- Halló, kisasszony, ez nem az én kabátom!
 Maris néni mérgeesen csapta le a vödröt meg a seprűt.
 — Biztos benne?
 — Hát... hogy is mondjam...
 — Na látja!

Nem nagy meggyőződéssel öltötte magára az idegen kabátot. Még jobban megdöbbsent, mikor az utcára érve, gyászszalagot pillantott meg a kabát hajtókáján.

- Istenem... — motyogta. — Borzasztó!
 És sírva fakadt.

FELFELÉ

Jaj! Ne!

Nem akarlak meglátni. Nem akarom, hogy szólj hozzám. Tudod, mire becsülöm a férfikönyveket? Tudod? Na.

Megvillant a szemed. Elvesztem!

Mégis, felgyorsítom lépteimet, és megpróbálok elsuhanni vigyorogva.

— Ho-ho! Hová siet?

(Vigyen el az ördög)... — Á, jónapot, maga az?

— Mért, tán úgy nézek ki, mintha nem én volnék én?

(Nemcsak, hogy nem úgy nézel ki, de olyan vagy, mint aki abszolút semmilyen!)... — De...

— Nézi a leszakadt zsebet. Külsőségek alapján ítél meg.

Felhúzta nadrágjának szárát annyira, hogy kivillant hosszú alsónadrágja.

— Gyapjú. Új!

— Mit mutogatja nekem... Mindenki idenez.

— Hadd lássa mindenki, hogy Újvári Ernőnek vadonatúj fehér alsónadrágja van. Gyapjú... De főleg maga lássa.

— Mi baja velem?

— Nem szeretem a vigyorgó fiatalembereket.

— Így jó?

Imbolygó hajóként bánat-szárazföldet keresett arcomon. Lemondóan legyintett.

— Ah!

— Hát akkor viszontlá...

— Várjon, én...

— De engem...

— Ne szóljon közbe... Mit is akartam mondani?

— Azt, hogy utálja az olyanokat, akik más nyomorúságán úgy lépkednek, mintha szőnyegen járnának.

Pislogva bólintott.

— Igen...

— Most már mehetek?

— Várjon!

— Tudom, hogy nem bírja (már három éve) egy percig sem tovább. Tudom, hogy mennyire szerette azt az édes-átkozott asszonyt, aki csak úgy ott tudta hagyni magát. Mindjárt veszi elő aranyos pici lánykája fényképét, és nekem, mint rendesen, meg kell csókolnom. — Elrántottam a karomat. — Sietek.

De nem tudtam elindulni. Arca döbbenetes grimasszá torzult.

— Magának ez az új gyapjú alsónadrág se mond semmit? Nem?

— Nem. Nem értek a gatyák nyelvén — mordult rá gorombán.

Meghajolt, egy picit megtántorodva:

— Volt szerencsém.

Közelebb léptem.

— Evett?

— Persze... Mi köze hozzá?

— Mikor?

— Most... nemrég.

— Mit?

— Olyan izét... azt a... Na, ne nyagasson!

— Fogja ezt a húszast. A talpasban egyik babot.

— Mit képzél, hogy a maga dohos pénzét elfogadom?

— Múlt héten elfogadta.

— Akkor nem volt hosszú alsónadrágom. Új. Fehér. Gyapjú.

— Ne ráncigálja azt a nadrágot. Láttam.

— Láta, de nem érti.

— Mit nem értek?

— Hogy új ember — megkapaszkodott a faderékba — áll itt maga előtt.

És ez az „új ember” megilletődve köszönt egy bőrkabátos kövér férfinak. Az csak hallhatatlan „feneegyenmeg”-et mormolt, még a fejét se fordította felénk.

— Kollégám volt. Nagyon jó pofa. Aranyos ember. Engem nagyon kedvelt. — Felemelte a hangját: — Újházi Ernőt nem lehet csak leszakadt zseb alapján megítélni... Ez a kedves fiú a cimborám. Igazából én közéjük való vagyok. — Utánarikkantott: — Szerbusz, édes egy testvér!... Nem hallotta... Hogy szeretett ez engem!

— Igen...

— És most majd újra... Majd ez a hosszú alsónadrág...

— A gyapjú. A fehér. Az új...

Átmenet nélkül szipogni kezdett.

— Csak az az asszony... Ne ébrednék vele... Ne susogna körülöttem...

Megráztam.

— Szedje össze magát!... A téglagyárban fakturistát keresnek, s ha jól értettem az alsónadrágot...

— Mondja meg őszintén. Ugye, hogy olyan, hogy is mondjam... rendezesebb úriembernek látszom. — Szakadt zsebére tapasztotta rejtő tenyerét.

Hümmögve bámultam borostás képébe.

Arcát hirtelen nyájas mosoly futotta be. Hátam mögé köszönt a gumi-csizmás portás formájú öregúrnak.

— Hogy van, Balázs úr? Mit szól ehhez a hideghez?

Ott hagyott, és barátságos kézrázás közepette csicseregtek:

— ...ilyenkor a bélelt sapka...

— ...látom, nem aludt...

— ...hogyan van a néni?

Megindultam.

— Várjon.

Nevetve integetett az öregnek, majd szemrehányóan fordult felém.

— Itt hagyott volna ezzel az unalmas alakkal. Ez egy közönséges éjjeliőr. Boldog, hogy egy Újvári leáll vele tárgyalni.

— Egy Újvári — morogtam —, akinek vadonatúj...

Elhallgattam, mert magába roskadva állt ott, szavaim leperegtek róla visszhangtalan.

— ...Elfelejtetem könnyen, ha meg tudnám érteni, miért hagyott ott...

— Még kérdi? Most is részeg.

— Ez érthető. Ő is megérthette volna. Halálosan fájt. Apámnak ecetgyára volt... Elvették!

— Tízennyolc évvel ezelőtt.

Elképedt.

— Tízennyolc éve?... Lehetetlen!... Olyan, mintha tegnap történt volna... A raktár hordói színültig voltak ecettel... És... Tudja, ki volt Újvári annak idején? Kérdezzen meg akárkit. És Újvári Ernőből csak az egyes maradt meg. Letörölték mögüle a nullákat... Nem lett volna szabad...

— Nem is a nullákat törölték le, hanem az egyest.

Nevetett.

— Nem is tudtam, hogy így vélekedik rólam. Mióta?

— Tizenhét és háromnegyed éve.

— Magának igaz van. Boldog vagyok, hogy éppen máma találkoztunk.

— Az istenit, ne mutassa még egyszer!

— Igaz is... Maga botfűlű.

Hátulról átkarolta egy kar.

Egy még sörtésebb arc bukkant elő mögüle.

— Ernőkém... aranyhaver... beh örülök!

Összecsókolódtak.

— Akarsz egy bagót?

Akaratlanul is érdeklődve figyeltem, hogy a cimborácafatokban lógó rongyai között hol a zsebbejárt. Úgy látszik, a cimboráca se találta.

— Majd máskor... he-he...

A járdasarok aboisszáját és ordinátáját véve alapul, elég szabályos szinuszgörbében távolodott.

Újvári köpött. S mintha vonalat húzna kettőjük közé, jelzett felém a fejével.

— Ne ítélj elhamarkodva.

— De. Már mondom is. Maga megveti ezt az embert. Maga már zülött volt, mielőtt zülleni kezdett. Nem érdemel ilyen cimborákat. Azon se csodálkoznék, ha tettetné magát, hogy részeg... Adja azt a képet, hadd csókolom meg, és isten áldja!... Le van nézve.

Kiegyenesedett. Szinte józannak látszott.

— Maga is, általam... A fuldokló kapaszkodik a part betonpárkányába, és ujjaira lépnek, ahelyett, hogy kihúznák.

Arca most hirtelen gyengédséget tükrözött.

— ...Tegnap este... orrommal támaszkodva egy kirakathoz, megpillantottam odabe az üveg alatt egy gyönyörűsége, habfehér alsónadrágot. Rongyos magam képe egy pillanatra szertefoszlott. Elképzeltem, hogyan simul a bokámra és ragyog vakító fehéren. Aztán lassan, észrevétlenül, rám suhan szilánknyi csillagokkal teleszórt kék selyeming, őszínű öltöny, hegyes cipő, tojáskalap. Bot a kezembe...

Hadonászni kezdett, mintha máris a kezében volna az a bot.

— Maga megvet engem, mert undorodom ettől az aljátársaságtól, s még is hízelgek nekik... Uram, akit tengerbe vetnek, annak úszni kell... Az éjjeliőr adta kölcsön a nadrág árát, ez a varangy-cimboráca lát el bagóval... De én borzadok a tengertől. Én szárazföldi vagyok. A büszke fehérgatyások közé tartozom... Csak napok kérdése... Látja már benem a régi Újvárit?

— Látom. Pá.

— Hé!

— Nos?

— Nem adta ide a húszast.

TOLMÁCS

Rendelkezzenek velem!

Őnök közül kiáltott valaki tolmácsért?

Igen... Oda a sarokba...

Tja, más asztalnál már nem is ülnek. Pedig záróráig van még idő jócskán.

Szóval, ez a szomorkás pár... Értem, kérem.

Fordítás nélkül nem sokra mennének, azt elhihetik nekem. Csupa ilyen mereven hangzó mondatok repkednek a levegőben: ... „Nincs útban a tás-kám, kérlek?” ... „Hol van az a hold?” ... etc.

Nyers fordításban ez a két dialógusfoszlány így hangzana:

A záros bőrdíszmű, melyben rúzs, hervadt ibolya (lilas) foglaltatik benne, s ugyancsak található gyűrött papírszeleten üzenet (message) „JÓJJ EL MÉG EGYSZER!” ... szóval, ez a tároló-hogyishívják, nem foglal-e vajon indokolatlanul nagy helyet ezen a lapos felülettel határolt, fehér textíliával leterített vendéglői (restaurant, caffè-bar, presso) berendezési tárgyon.

A „Hol van az a hold” utalást most nem fordítom le. Önök úgysem értenék. Csak annyit, hogy kapcsolatban van egy tanti anni fa (előbb, elől, előtte) holdas éjjel.

— *Nem kellett volna eljönnöm, Andi... (B)*

Ez a mondat — sokan emlékezni fognak rá — már előfordult egy korábbi leckében. Áltagadó mondat. Nem kellett volna — de eljöttem — Naturellement, így fordítás nélkül érthetetlen. A mi nyelvünkön kb. azt jelentené: „Ha otthon maradtam volna, akkor is kvázi itt vagyok... Cest-a-dire: Ábszolút lehetetlen lenni ahol és egyáltalán.

A kis pauzát, míg hallgatnak, arra használom fel, hogy elismerjük a nyelvtani szabályt, mely szerint a nőnemű feltételes mondat állítást jelent, a hímnemű állító mondat feltételes... Pszt! Attention!

— Babi!

Ez így közvetlenül nem néven-nevezés... Boci, pardon! beci... becézés... igen, igen, ez a helyes kifejezés... Babuska, Baby (Bébi). És itt nem is egyszerű vocativus, vagyis a megszólítás esete. Az egytagú kifejezőkomplexumot én így fordítanám röviden: „Miért mondasz ilyet? Tisztára lehetetlen, hogy komolyan gondolnád. Tisztára lehetetlen. Ugye lehetetlen?” ... Persze mást is jelenthet ez a kitétel. Többek között például: „Nem azért jöttünk, hogy bántsuk egymást... Kedvesem, az idő rövid, te is tudod jól, kerülnünk kell a buktatókat, melyeken szép szerlemünk megfeneklett.” stb. stb. ... de én csupán azokat a jelentéseket sorolom, melyek számunkra jelen pillanatban, a beszéd tárgya kifejlésének szempontjából érdekesek lehetnek.

— *Fel a fejjel, mert így egy fejjel kisebbnek látszol.*

Lefordíthatatlan szójáték.

— *Érdekes, hogy másnak, mikor nevet, nem cseppen ilyen gyönyörű csepp könny a szeméből.*

A férfi (Endi, Endre) itt arra utal, hogy mások a nevetést szigorúan el szokták határolni bizonyos szomorú dolgoktól.

Óhó!... Sajnos egy pillanatra most odébb kell húzódnom, mert a férfi (Andie, Andrew) fényes fekete revolvert csúsztat a terítőre.

— *Így akartam búcsúzni tőled.*

— *S meggondoltad magad?*

— *Meg...*

— *Kár. Úgy fáj a szívem. Nagyon csitulna, ha belésvüöltene egész tára.*

Ah, csak tréfa. (scherzo!) Fhű!... Egészen beleizzadtam. Ne tessék kérem a karomat rángatni. Mit mondanak!... Mit mondhatnának!?... Több türelmet (patience)! jó?!... Khm... khm... A férfi azt mondja: „Puff!” — a nő: „Oké!”

— *Nem téged céloználak. Magamat. De hát kérdem én: érdemes egy halottra lődözni? Egyetlen és utolsó ajtócsapódástól — miközben a küszöböt lépted át — kiszervedtem.*

Nem tudom, érdemes-e tovább fordítani, hiszen Önök is tisztán látják már, hogy a Monsieur egy kicsit... hogysismondjam... A Lady is szedelőzködik már.

— *Ha könnyörögni akarsz!...*

— *Nem akarok. Semmit sem akarok. Csak ülök itt. Meg se moccanok. Még a széket is odébb húzom, ha akarod... Nézhesselek még!*

Ezt átugorjuk. Semmi értelme.

— *Üdvözlöm a második feleségedet.*

A hölgy most tudatta (a expliqué) velünk, hogy ő az első feleség (múlt idő) s hogy immár a férj második (II... illetve megint máshol) férj.

— *Igazad van. Nem kellett volna eljőnnöd.*

(Lefordítva feljebb)

— *El kartam modnani, milyen kitűnően megvagyok nélküled, és...*

Majd megvárjuk, kérem, hogy a hölgy befejezze a mondatát, miután kikozogta magát.

És különben is, kérem, ne szekáljanak, úgysem tudom megmondani, mi lesz most. Én nem vagyok pszichológus, szociológus, próféta sem. Én csak azért vagyok itt — szolgálatukra! —, hogy pontosan lefordítsam, mit mondanak. Már amennyire szerény tudásomból telik.

Na tessék! Máris megfeneklett a tudományom (science connaissance). Egy szóról van ugyanis szó. Egyszerre kiáltották:

— *Szeretlek!*

Uno momento. Megnézem a szótárban.

KONCERT

Halmosi is úgy tanult meg zongorázni, hogy a konyhaasztalra festette a billentyűket.

Mikor ujjai először bátortalanul nekifutamodtak, a fekete még fogott, hát iskolázásul olyan gyakorlatokat lapozott fel, melyekben jobbára egész hangok domináltak.

Bámulatos gyorsasággal haladt. A szobalány ravasz mosollyal a szája sarkában jegyezte meg:

— Mester, maga már nyugodtan játszhatna az ebédlőasztalon is.

Halmosi összeszorította a fogát. A gúny fájt, a kétes értékű dicsérettől örömtüzek lobogtak a tudatnak ama tartományában, amelyek ki-kicsúsznak az emberi ellenőrzés alól. S miközben verte az asztal sarkát (mély regiszterek), a be nem avatott azt hihette volna, hogy az eléje tolt gombóclevés ellen lázad.

Céltáblája volt egyéb ugratásoknak is.

Egyszer zongorahangolót küldtek a nyakára, a nyugdíjas zeneiskolai tanárt.

A Szent Péter-szakállú öregúr ujjtartásán igazított, s csuklóját lazította, majd összehúzott szemöldökkel figyelte játékát.

— Hogy tud így játszani?! — csapta össze végül a kezét csodálkozva. Kartondarabkát kotort elő puhává rogyott bőrtáskájából, és az asztal billegő lába alá dugta.

— Most próbálja meg!

Halmosi hálásan pillantott hátra az etűdből.

*

A ház ura behívatta dolgozószobájába.

— Halmosi — mondta —, ma a soirée után zongorázni fog a vendégeknek.

— Természetesen a Foersteron?

— Természetesen az asztalon.

Halmosi még kérdezni akart valamit, de a bankár intett, hogy elme-
het.

*

— Ezt hová tehetem? — toporgott a salátás tállal a szakácsnő.

— Tartsa a kezében. Még egyszer át szeretném venni a nocturne-t.

— Vegye át inkább a salátát. Mindjárt a fejére borítom, nézze meg az ember! . . . A nagy munkából kihúzta magát, s most még itt . . .

— Mi ez a lárma? — lépett be a bankár a konyhába.

— Ide akarja nekem tenni a második oktávra a salátástálat — panaszkodott Halmosi.

— Na, lepakolni egykettő, mindent! — dobantott dühösen a ház ura.

— De hová a — majd mit mondtam! — rakjam a hidegtálakat? — veresedett a szakácsnő.

— Rakja a zongorára, vagy ahová akarja, de tüstént lásson hozzá!

Szmokingjából egy pár fehér kesztyűt húzott elő, és odanyújtott Halmosinak. — Próbálja fel.

Halmosi felpróbálta.

— Kicsit szűk — dűnyögte — És... nem érzem a billentést.

— Helén! kiáltotta a bankár. Egy ollót!

A szobalány futva hozta.

*

— Fáradjanak át, kedveseim, a szalomba...

A vendégsereg elfészkel.

Metszett ujjú kesztyűjében, hófehéren a lámpaláztól Halmosi támo-
gott be.

Felhajtotta a kockás asztalterítőt, és „játszani” kezdett.

A feszültség megkönnyebbült mosollyá oldódott. Mindenki azt várta,
hogy a stilbontó kezdet után Halmosi átül a zongorához.

Halmosi azonban, hátában érezve a derűt, maga is oldódni kezdett a
muzsikálásban.

Eltűnt a konyhaasztal, a szoba, a park, a villanegyed egészen. Kris-
tálytérben felszálló buborék volt, megittasulva a harmóniáktól.

A publikum most már görcsbe dermedt.

Mi akar ez lenni?

Próbatétel, tréfa, megaláztatás?

Sólyom, a Sólyom & Sólyom Optikai Művek vezérigazgatója, aki ép-
pen délelőtt folyamodott nagyobb kölcsönért, gyorsan revideálta magában
az elaborátum sommásabb tételeit. Hangtalanul pattintott az ujjával dü-
högve befelé... „Szkárosi egy ló!... Mondtam, hogy a felfutási idő
meredek. Azt hiszi, hogy majd az én két szép rövidlátó szememre...”

Az író is kényelmetlenül feszengett... „Ha ez itt célzás akar lenni
váratlan átállásomra az expresszionistákhoz, akkor nem kellett volna eny-
nyi ember előtt... Megbeszélhettük volna a kaszinóban... Elvemből ter-
mészetesen nem engedek, de a szükséges igazodást a kor áramlataihoz sza-
kaszosan bonyolítanám...” Leszegte dühösen a fejét... „Ha kijön a
könyv, akkor végleg búcsút mondok a... phá!... konyhaasztalnak”...

Emília, a diszkrét szerető ajkait harapdálta. Csak annyit kért, hogy
egyetlenegyszer menjenek együtt koncertre. Alig tudta visszatartani köny-
nyeit, s hogy oda ne rohanjon az asztal túlsó végére és elkezdje ő is verni
mindkét öklével.

Lopva mindnyájan a ház ura felé tekingettek, kinek tekintetében ter-
mészetesen nem lehetett fürkészní, mert behunyt szemmel „átadta magát
a zene gyönyöreinek”.

Halmosi forte-fortissimo tombolt.

...„A második inas itt a Fragonard-ok és Ingresek tövében hangver-
senyez!... Estélyi ruhás dámák és szmokingos urak visszafojtott léleg-
zettel hallgatják.”

Szeme sarkában kifénylett az első könnycsepp. „Szegény anyám, ha most láthatnád fiadat...”

Mint a sorscsapások zúdultak az asztalra a végső akkordok.

Aztán csend lett.

A nagyothalló Királyháziné sűgva kérdezte az írótól:

— Mit játszott?

Az író nagyot nyelt, és visszasűgta:

— A Befejezetlen kesztyűt...